

“Afschaffen waterschappen maakt Nederland bepaald niet veiliger”

Op 1 januari 2009 volgde Luc Kohsiek bij Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier dijkgraaf Monique de Vries op. Een man met een lange staat van dienst bij Rijkswaterstaat. Hollands Noorderkwartier is een kenmerkend voorbeeld van de integratieprocessen van de afgelopen decennia in de Nederlandse waterschapswereld. Bij de inwerkingtreding van de Wvo in 1970 werd het toenmalige Hoogheemraadschap van de Uitwaterende Sluizen in Kennemerland en West-Friesland, dat Schermerboezem en de Verenigde Raaksmatse en Nedorperkoggenboezem beheerde, belast met het kwaliteits- en het zoutbestrijdingsbeheer in geheel Noord-Holland ten noorden van het Noordzeekanaal. Toen volgde de samenvoeging met het Hoogheemraadschap Noordhollands Noorderkwartier, na de doorbraak van de Zuiderzeedijk in 1916 opgericht als dijk- en wegbeherend waterschap. In 2002 volgde de finale integratie tot het huidige Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier. Nu Luc Kohsiek in zijn nieuwe functie ingewerkt geacht mag zijn, een gesprek met hem. In afwachting van het gereedkomen van het nieuwe kantoor in Heerhugowaard nog in het vertrouwde Gemeenlandshuis in Edam.

Waarom bent u van Den Haag naar Edam gegaan?

“Dat was twee jaar geleden een bewuste keuze. Ik weet dat het beeld bestaat dat het werk bij Rijkswaterstaat redelijk concreet is, maar ik vond dat ik mij in dat typisch Haagse politieke klimaat toch wel erg veel met papier en lucht moest bezighouden. Ik was gaan uitkijken naar werk dat concreter is en dat heb ik hier gevonden. De lijnen zijn veel korter, zowel binnen de organisatie als in de contacten in het beheergebied. Toen ik in een eerdere fase van mijn leven bij de directie Noord-Holland van Rijkswaterstaat werkte, woonde ik in Heemstede, wat ik als zeer plezierig heb ervaren. Nu woon ik in Schoorl en heb ik die ervaring weer. Als ik naar Edam ga, rijd ik dwars door Noord-Holland en zie de polders, dijken en boezemwateren. Dat is toch een andere ervaring dan wanneer je elke dag in de file over de snelweg van Driebergen naar Den Haag rijdt. Ik ben hier ook weer volledig met water bezig. Bij Rijkswaterstaat werd 80 procent van mijn tijd gevuld met wegen, niet onbegrijpelijk gezien de problemen in dit land.”

Wat is uw grootste opgave?

“Dat is de zorg voor de duinen en de dijken. Uitvoeren van het hoogwaterbeschermingsprogramma dus. De veiligheid van de waterkeringen wordt tegenwoordig elke zes jaar getoetst. Bij de tweede toetsingsronde, nu vijf jaar geleden, bleek dat een groot aantal van onze hoogwaterkeringen niet aan

de normen voldeed. Herstel van het veiligheidsniveau vereiste een investeringspakket, volgens de huidige inzichten ter waarde van ongeveer 900 miljoen euro.”

“Zo is de Hondsbossche Zeewering te laag. Daar moet twee à drie meter bovenop. De duinen van Petten tot Huisduinen (Den Helder) vormen een zwak punt. Het zuidelijk deel van de dijk van de Wieringermeer is te laag. De voormalige Zuiderzeedijken tussen Amsterdam en Hoorn zijn aangelegd als veendijken, weliswaar met een kern van klei, maar toch zwak gefundeerd. Deze dijken zakken gemiddeld een centimeter per jaar door het inklinken van het veen. Ze voldoen qua sterkte en hoogte niet overal aan de huidige maatstaven.”

“Volgend jaar is er een derde toetsingsronde. We willen verdere achterstand in ieder geval voorkomen.”

Wanneer wilt u klaar zijn?

“In 2016/2017 willen we onze buitenkeringen op orde hebben. Daarnaast hebben we te maken met onze regionale keringen, de boezemkades. Sinds Wilnis worden die ook allemaal getoetst. Van onze 1.300 kilometer boezemkade bleek 400 kilometer niet te voldoen. Die regionale keringen moeten de komende decennia op orde worden gebracht.”

“Een tweede belangrijke opgave is het vinden van in totaal 800 hectare waterberging in de 120 polders die onder ons beheer vallen. Die opgave moet je per polder oppakken en vraagt dus altijd

maatwerk. Soms is een combinatie met het realiseren van een natuurgebied mogelijk.”

“Als de bemaling in een polder is uitgelegd op een maatgevende bui van 14 millimeter per dag en je krijgt er één van 90 millimeter per dag, wat tegenwoordig voorkomt, dan moet je zes dagen malen om dat water kwijt te raken. Voor het zover is, moet die hoeveelheid geborgen worden. In die tijd kan het ook opnieuw gaan regenen. Dat zul je doorgaans fijnmazig moeten oplossen.”

“Een mooi voorbeeld van de huidige benadering vind je in de Stad van de Zon: een nieuwe wijk in Heerhugowaard met een groot waterbergend systeem, dat een peilvariatie van 40 centimeter aankan. De laatste drie jaar is er in die wijk geen druppel water meer uitgemalen of ingelaten. Inpassen van de wateropgave in stadsuitbreidingen is de uitdaging om tot duurzaam waterbeheer te komen.”

Wat zijn uw opgaven op kwaliteitsgebied?

“Waar wij druk mee bezig zijn, is een programma om dit gebied beter voor vis toegankelijk te maken. We leggen 41 vispassages aan, zowel tussen polder en boezem als tussen polders onderling. Dat kunnen inlaatduikers met kleppen zijn, soms ook visvriendelijke gemalen.”

“Optimaliseren van de levenscyclus van onze 18 rwzi's is een belangrijk punt. Waar nieuwe woonwijken gerealiseerd worden, proberen we door afkoppelen van regenwater de bestaande zuiveringscapaciteit maximaal te benutten. We kijken naar de inzet van andere technologie, zoals die van de membraanbio-reactor. We toetsen of het ontvangend water het geloosde effluent aankan. Zo nodig moet dat beter worden. Op Texel gaan we van vier rwzi's naar één; de installaties van Heiloo, Zuid-Oost Beemster, Den Helder en Wervershoof moeten vergroot en aangepast worden. Wij hebben nogal wat oude zuiveringen in ons gebied, die goed zuiveren maar gebouwd zijn in een tijd dat energie geen punt was. Juist die energiehuishouding vraagt nu om aanpassing van de opzet.”

Hoe is uw leven tot dusverre verlopen?

“Ik ben in 1953 in Bilthoven geboren. Van 1972 tot 1978 studeerde ik in Utrecht fysische geografie. Mijn grootvader was boer in de Betuwe. Ik had eigenlijk cultuurtechniek willen studeren of bodemkunde, maar dat is het uiteindelijk niet geworden. Wel heb ik in het kader van mijn studie een jaar vloeistofmechanica in Delft gedaan.”

“Mijn eerste baan had ik in 1978 en 1979 bij het Waterloopkundig Laboratorium in Delft. In 1980 ben ik bij de Deltadienst van Rijkswaterstaat gaan werken, eerst in Middelburg, later in Den Haag. Als projectingenieur heb ik de morfologische effecten van de aanleg van de stormvloedkering in de Oosterschelde uitgezocht, zowel aan de buitenzijde in de voordelta als aan de binnenzijde in de Oosterschelde. We berekenden toen al dat de zandplaten in de Oosterschelde zouden verdwijnen.”

Pieter Glerum (landelijk projectleider Floodex, links), dijkgraaf Luc Kohsiek (midden) en Bett Laan (calamiteitencoördinator Hollands Noorderkwatrier) in overleg tijdens Floodex-oefening in oktober 2009.

Hoe komt dat?

“Dat komt door de verhouding tussen de geulen en de stroom water die met de getijdenbeweging in- en uitstroomt. Door de aanleg van de kering werd die stroom kleiner, waren de geulen te ruim en ontstond een zandtekort waardoor de platen niet meer onderhouden werden.”

“Van 1986 tot 1988 heb ik op de hoofd-directie meegeschreven aan de 3e Nota Waterhuishouding. Het huidige Nationaal Waterplan is in feite de 5e Nota Waterhuishouding. Van 1989 tot 1991 was ik plaatsvervangend hoofd Water bij de directie Noord-Holland van Rijkswaterstaat, mijn eerste kennismaking met deze provincie. Van 1991 tot 2000 heb ik op het RIVM in Bilthoven gewerkt, eerst drie jaar als hoofd Bodem en Grondwater (het voormalige RID), daarna drie jaar bij Afvalstoffen en Emissies en ten slotte drie jaar als waarnemend hoofd van het Milieu en NatuurPlanbureau onder leiding van Klaas van Egmond.”

“In 2000 zei Gerrit Blom (DG van Rijkswaterstaat) tegen mij dat het tijd werd om terug te keren. Loopbaanbeleid is altijd een sterk punt van Rijkswaterstaat geweest. Ik ben toen ook teruggegaan naar de hoofd-directie in Den Haag, als strateeg en daarna directeur Kennis, plaatsvervangend DG, later als lid van de Raad van Bestuur. Ik had een inhoudelijk takenpakket, het beheer van het gehele netwerk van wegen en waterlopen. Een uitdagende portefeuille waar ik met veel plezier aan gewerkt heb.”

“We kregen een moeilijke periode met een uitgavenstop, de nasleep van de bouwfraude-enquête en de aanleg van de Betuwelijn. We zijn toen anders gaan werken; onze omzet steeg van drie naar vijf miljard per jaar, terwijl het personeelsbestand afnam van 11.500 tot 9.500 medewerkers en de publiekstevredenheid steeg van 40 naar 60 procent. Samen met Bert Keyts, de

DG van Rijkswaterstaat, hebben we de opzet gemaakt voor de tweede Deltacommissie, onder leiding van Cees Veerman, en achter de schermen daaraan meegewerkt. Toen deze functie hier vrijkwam, zag ik daarin een kans om ook zelf wat van het plan-Veerman te realiseren.”

Wat ziet u als de kracht van de waterschappen?

“Bij waterschappen gaat het om concrete kennis. Zij weten hoe het watersysteem werkt. Zij weten wat er in hun beheergebied speelt, zowel fysiek als sociaal-maatschappelijk en kunnen daarop zo goed mogelijk inspelen. Daarmee hebben wij heel veel bereikt. De gehele wereld komt niet voor niets hier kijken.”

Hoe ervaart u de huidige discussie?

“Ik zie dat als een proces voor de politieke Bühne dat absoluut voorbijgaat aan de inhoud, waar de hele wereld juist wel voor komt kijken. Als je de waterschapsbesturen afschaft, bespaart dat ongeveer 20 miljoen euro per jaar. Maar het werk moet wel bestuurd en aangestuurd worden. Kijk naar de recente overstromingen aan de Franse kust, daar zie je wat er gebeurt als je dat verzaakt. Afschaffen van de waterschappen maakt Nederland bepaald niet veiliger. Maar de problemen zijn wel serieus, want in de meeste verkiezingsprogramma's wordt over het samenvoegen van provincies en waterschappen gesproken.”

Wat doet u om het tij te keren?

“Met de VNG hebben we de politieke wil geuit om er op het gebied van riolering en zuivering gezamenlijk meer van te gaan

maken. We hebben het kabinet een groot pakket aan bezuinigingsmogelijkheden aangeboden. We laten zien dat er in onze eigen sfeer het nodige aan opschaling wordt gedaan. We hebben de bereidheid geuit om de verantwoordelijkheid voor het hoogwaterbeschermingsprogramma over te nemen van het Rijk, ook financieel. We zijn uiteraard overal druk bezig met lobbywerk.”

Waar is het fout gegaan?

“De waterschappen zijn te lang met zichzelf bezig geweest. Ook wel begrijpelijk, want ze hebben fusie na fusie meegemaakt. Kijk maar naar wat hier in Noord-Holland is gebeurd. Ze hebben daardoor te weinig oog gehad voor de veranderingen om hen heen. Daarnaast is er een beeld ontstaan van het waterschap als rijke omgeving waar nog veel te bezuinigen is. Daar komt bij dat ons eigen belastingstelsel altijd al begerige blikken van anderen heeft opgeroepen.”

“Een andere kant is dat de waterschappen te weinig meebewogen hebben met maatschappelijke ontwikkelingen. We hebben niet het imago van de moderne bestuurder, terwijl we dat wel nodig hebben. Na de laatste waterschapsverkiezingen is meteen het beeld ontstaan dat deze mislukt waren en dat beeld poets je niet meer weg. Dat ene zinnetje in het NOS-Journaal 'de waterschapsverkiezingen zijn mislukt' is beeldbepalend geweest.”

“Veiligheid Noord-Holland op niveau brengen”

Wat gaat er nu gebeuren?

“We zitten in een heel ongewisse tijd. Dat geldt overigens niet alleen voor ons, maar ook voor de universiteiten, huiseigenaren, woningbouwcorporaties, ziekenhuizen en zorginstellingen, enzovoort. Een periode van hoge instabiliteit. We zullen nu dus eerst de verkiezingen moeten afwachten en daarna de kabinetsformatie. Op de uitkomsten van dat hele proces is geen peil te trekken. Het gaat ook niet om geld of het feitelijk beheer, neen, het gaat om zoiets ongrijpbaars als bestuurlijke drukte. Zeker is wel dat opheffen van de waterschappen de bestuurlijke drukte de eerste tien jaar veel groter maakt, je met veel frictieverliezen te maken krijgt en het inhoudelijke werk stilvalt, terwijl de zeespiegel stijgt.”

“Het zou een heel slechte route zijn, zeker voor dit prachtige waterschap dat alles heeft, behalve een rivier.”

Maarten Gast